

Drumul de la blog la tipar și invers

de prof. dr. Anamaria Ghiban

A scrie despre **succes** în ziua de astăzi presupune cu siguranță o doză de curaj, dat fiind faptul că în epoca în care trăim, succesul este definit și re-definit în permanență în funcție de valori al căror sens se pierde adesea în amalgamul cotidian. A scrie despre **școală**, pe de altă parte, poate părea pentru mulți un lucru dacă nu anost, cel puțin inutil, într-o lume în care școala pare să nu mai aibă aceeași însemnătate ca pe vremuri.

Iată, așadar, o dublă provocare curajoasă, materializată într-un volum care, așa cum declară autorul său, își propune să demonstreze, „*prin prisma amintirilor personale, de ce și cum funcționează învățământul preuniversitar din România, prin ochii unui fost elev ajuns trainer, învățându-i pe alții cum să învețe, [...], o carte care îți arată metehne românești, disecate în profunzime, cu tragedie și umor.*” (p. 24); un proiect îndrăzneț, am spune, cu șanse de reușită discutabile, dacă ar fi să avem în vedere scepticismul care planează în genere asupra a tot ceea ce ține de evoluția sistemului de învățământ românesc din ultimii ani.

Și totuși, cartea lui Ștefan Alexandrescu, *Ce (mai) înseamnă succesul la școală*, se vrea a fi ceva mai mult decât o rețetă a succesului ce oferă soluții-miracol într-un domeniu în care noțiunea însăși de **succes** a devenit discutabilă, situată absurd între un premiu la un concurs internațional și idealul onora de a trece bacul. De altfel, autorul însuși afirmă că volumul său „*oferă în mod direct în primul rând avertimente.*” (p. 195) și că publică această carte „*ca o mărturie a vremurilor care au trecut ireversibil, care nu se vor mai întoarce decât în amintirile și evocările noastre, pentru a trăi memoria unor vremuri când nu eram cu toții conectați.*” (p. 189).

Ne aflăm, așadar, în fața unui volum inedit, în care, pornind de la propria experiență, un tânăr inteligent și cu un fin talent analitic, încearcă să înțeleagă o parte din mecanismele complexe ale lumii în care trăim, sperând în același timp că alții, din generația mai tânără, vor găsi în paginile sale repere pentru dezvoltarea personală, pentru descoperirea de sine, pentru... succes.

Ce (mai) înseamnă succesul la școală este, din acest punct de vedere, un volum în care ar trebui să se regăsească deopotrivă cei din „*generațiile X (cei născuți între 1961-1981), Y (cei născuți între 1982-1993) și Z (cei născuți între 1994-2005).*” (p. 23). De altfel, cititorului, indiferent de apartenența sa la o generație sau alta, i se precizează de la bun început: „*Cartea aceasta este pentru generația din care faci parte.*”. Afirmatia autorului nu este, cu siguranță, doar o strategie

persuasivă menită să atragă cât mai mulți cititori, ci exprimă un adevăr dovedit cu prisosință de cele peste trei sute de pagini ale cărții, în care Ștefan Alexandrescu povestește cu umor și pe alocuri cu ironie o serie de evenimente care i-au marcat existența de adolescent. Așa cum precizează el însuși, de la bun început, evenimentele și persoanele la care se referă în paginile cărții sunt adevărate, ceea ce sporește doza de autenticitate a volumului. Autorul își exprimă anticipat regretul de a fi produs eventuale reacții nedorite în rândul persoanelor devenite personaje în cartea sa, subliniind faptul că nu aceasta i-a fost intenția.

Ceea ce atrage în primul rând cititorul, mai ales cititorul tânăr, născut și crescut în epoca internetului (generația Z), este lejeritatea cu care autorul își pune pe hârtie propria existență, fără a ocoli frustrările și neajunsurile care i-au marcat-o pe alocuri, dar punctând, acolo unde este cazul, experiențele esențiale, care au contribuit la desăvârșirea personalității sale. Este o lejeritate a exprimării care vine cu siguranță din faptul că majoritatea textelor reunite în volum au fost gândite și scrise pentru a fi inițial postate în spațiul virtual, al blogului autorului.

Acest fapt le dă legitimitate în sfera de interes a tinerilor din generația actuală, pentru care scriitura de blog a devenit, prin excelență, o formă de exteriorizare a trăirilor interioare, de împărtășire cu colegii de generație și cu oricine ajunge, printr-un clic mai mult sau mai puțin întâmplător, în acest spațiu virtual, al experiențelor trăite în lumea reală. „*Cartea pe care o ai în față a luat naștere pornind de la o serie de articole publicate în cadrul participării mele ca blogger la campania Fii eroul școlii tale – Powered by Vodafone, ediția 2012.*”, mărturisește autorul, legitimându-și sau justificându-și astfel stilul adoptat în paginile care urmează.

Cartea cuprinde șase secțiuni, în care autorul ordonează după o logică proprie, care nu ocolește intenția de a captiva cititorul prin diverse strategii (cum ar fi referirea anticipativă la diverse capitole ulterioare la care se fac adesea trimiteri pe parcursul paginilor sau întrebările retorice care invită la meditație). Nu ocolește nici a contura un soi de brand personal, a cărui istorie se construiește practic pagină cu pagină chiar în interiorul acestui volum. Stilul lui Ștefan Alexandrescu, cel puțin în paginile care urmează, este marcat de un amestec inedit de nostalgie și pragmatism, fapt ce face ca textul în sine să fie greu încadrabil într-un tipar anume.

Ce fel de carte este *Ce (mai) înseamnă succesul la școală?* se vor întreba, poate, cititorul tânăr și cel experimentat, deopotrivă. **Este o carte care îmbină plăcut stilul memorialistic cu acela al unei literaturi de popularizare a strategiilor de dezvoltare personală, ambele scoase totuși din tipare.** Stilul lui Ștefan Alexandrescu este unul nonconformist. Din acest stil, se resimte dorința de a cunoaște și de a se cunoaște, precum și aceea de a împărtăși cititorilor o viziune creată de-a lungul timpului, prin

intermediul unor întâmplări concrete, asupra lumii în care trăim. Autorul debordează pe alocuri de optimism, și își exprimă adesea indignarea față de un sistem în care a fost nevoit să își formeze personalitatea, dar ale cărui mecanisme nu le deplânge într-atât încât să accepte necondiționat schimbările petrecute între timp în el. Citează deopotrivă din Grigore Moisil (care este, de altfel, unul dintre modelele propuse de autor), din La Rochefoucauld sau din Robert Redford și din propriii colegi de clasă, Ștefan Alexandrescu devine el însuși un personaj al propriei cărți situate la limita dintre **literatură de ficțiune, memorialistică și eseu.**

Primele trei secțiuni ale volumului sunt cele narative, în care se conturează cu precădere istoria devenirii unui personaj în pielea căruia autorul pare să se simtă foarte bine – adolescentul și mai apoi tânărul Ștefan. Cu el facem cunoștință chiar din al doilea capitol: un băiat care obișnuia să meargă pe scările profesorilor și care pare să știe ce vrea încă din prima zi de liceu, când se autopropune drept purtător de cuvânt al clasei.

Anii de liceu sunt pentru el perioada în care se descoperă pe sine, în care își găsește afinități cu tot felul de idei, de persoane și de preocupări, prilej pentru autor să facă o analiză amănunțită a unor aspecte vulnerabile ale sistemului de învățământ românesc.

Pasiunea pentru teatru, pentru film, dorința de a cunoaște cât mai mult și de a se construi pe sine învingând meandrele unui sistem adesea potrivnic dezvoltării armonioase a personalității unui tânăr, autorul își amintește cu nostalgie, dar și cu indignare față de anumite tare ale sistemului, experiențe care i-au marcat adolescența și pe care le povestește cu o oarecare ironie transformată pe alocuri în autoironie: „*Sunt două forme de a scăpa de prezența la școală.. Una din ele e să chiulești și, eventual, să cumperi scutiri. Cealaltă e să te duci la olimpiade și concursuri școlare.*” (p. 41).

Dorința de afirmare, de a se face auzit se manifestă prin experiența participării la olimpiade, într-un sistem cu nenumărate neajunsuri; implicarea într-o serie de activități extrașcolare (cum ar fi redactarea revistei școlii), în care elevul Ștefan pune mult suflet și nu numai. Aceste experiențe sunt completate de o serie de interacțiuni din afara școlii, menite să-i definească în profunzime personalitatea. Printre acestea, episodul DDF (Direcția de Difuzare a Filmelor), de care se leagă și numele unui personaj antologic al primei secțiuni, domnul Petrița, este una dintre întâmplările cu rol formator. La fel ca și primele experiențe redacționale care aduc cu sine și primele eșecuri, din care adolescentul Ștefan are multe de învățat.

În secțiunea a II-a, intitulată *Cum se construiește un sistem într-un alt sistem*, asistăm deja la o metamorfoză a tânărului dornic să înfrunte lumea. Făcând apel la memoria voluntară și la amintirile atât de bine întipărite în aceasta, autorul recrează practic din frânturi de

trecut un univers adolescentin care în fond nu s-a schimbat prea mult în zilele noastre. El scrie cu dezinvoltură despre problema meditațiilor și a pilelor și despre frustrările pe care le naște în rândul elevilor, despre sistemul „patentat” al vânzării de scutiri falsificate în care el însuși a fost implicat, despre tertipurile folosite de elevi pentru a intra pe sub pielea profesorilor și pentru a scăpa de ascultare etc.

În acest peisaj eterogen, în care se amestecă deopotrivă speranțe, vise și angoase adolescente, se profilează alte câteva personaje care au marcat existența elevului Ștefan Alexandrescu și care se pot constitui în modele pentru potențialii cititori. Este vorba atât de colegi, de prieteni care i-au produs diverse revelații autorului, cât și de profesori care l-au ajutat, sub o formă sau alta, să-și desăvârșească personalitatea.

Din prima categorie se remarcă mai ales două personaje, situate la poli opuși - Alex, „*un tip foarte de gașcă, bine crescut, care știa să fie sufletul petrecerii tot timpul*” (p. 73) și care îl face să devină conștient că el este „intelectualul” și Lucian, un alt personaj, de data aceasta boem, care „*în ciuda timidității sale, era cel mai bun poet din liceu*”.

Din cealaltă categorie, a profesorilor, autorul reține mai ales câteva chipuri dragi, pe care le evocă într-un capitol separat, dedicat unei galerii de dascăli ce intră într-un fel de top personal ale cărui criterii inedite includ motivații precum faptul că „*nu s-au plâns de sistem și au făcut ce au putut*” sau pe acela că <<*au păstrat un echilibru între a fi „profi de gașcă” și a menține disciplina și respectul*>>.

Esența acestor experiențe adolescente, setea de cunoaștere, dorința de a cuceri lumea (pentru că, până la urmă, sub o formă sau alta, acesta este visul oricărui adolescent) se conturează într-un paragraf pe care autorul îl subliniază el însuși în text: „*Motivația pentru care noi învățam era aceea de a ne forma ca oameni. A ne modela gândirea și simțirea în așa fel încât să folosim acele **structuri** pe care le învățam - dincolo de cunoștințe - în viața noastră. **Toată lumea vrea să fie președinte. Măcar în catalog. Măcar în carnetul unui festival imaginar. Sau chiar prin popularitatea dintr-un liceu. Dar puțini își propun să devină președinții propriilor valori. Pentru asta, trebuie o altfel de educație.***” (p. 86).

Experiența acumulată în spațiul școlii își face simțite efectele și în afara acesteia, în viața sentimentală - componentă care își are importanța ei majoră în evoluția personalității unui tânăr. Eliza și Ada sunt două dintre eroinele ale căror portrete se conturează progresiv în secțiunea a treia a volumului, în care accentul este pus mai degrabă pe întâmplări care completează experiența școlară. Autorul încearcă să formuleze o perspectivă complexă asupra unor aspecte pe care le consideră importante în evoluția oricărui tânăr.

Conflictul dintre generații, comunismul și amprenta sa asupra mentalității oamenilor din jurul său, inteligența emoțională și contextul în care aceasta se poate dezvolta sunt doar câteva dintre aspectele pe care Ștefan Alexandrescu le dezvoltă în această a treia parte a volumului, avansând previzibil spre niște concluzii ce subliniază lucrurile care l-au deranjat cel mai mult în anii de liceu și care, probabil, printre altele, au stat la baza textului în sine al cărții: „lipsa de dreptate, de corectitudine a sistemului competitiv; presiunea pentru a realiza performanță; cultura criticii distructive.” (p. 200).

La acestea se adaugă mărturisirea referitoare la propriul succes - „O cheie a succesului meu pe care țin să v-o împărtășesc este că **pentru mine, toate aceste rezultate nu au fost ținte în sine.**” (p. 195) - precum și o concluzie sintetizată într-o replică pe care tânărul Ștefan o va fi rostit câțiva ani mai târziu în fața unui consilier psihologic - „Mi-am dat seama că eu nu am nicio problemă. **Societatea** are o problemă.” (p. 193).

Ultimele trei secțiuni ale volumului se distanțează considerabil de tonul evocator al primelor părți, oferind cititorului șansa de a cunoaște efectele pe care școala, în mod special, precum și experiențele adiacente, din viața personală a autorului, le-au avut asupra personalității tânărului aflat parcă în permanență într-o competiție cu sine însuși.

Finalul volumului ne pune în fața unui inventar de texte și de liste bibliografice care își au importanța lor în devenirea autorului, aducând în același timp în prim plan reușitele acestuia pe plan profesional, reușite care, cu siguranță, nu ar fi fost posibile fără aportul considerabil al școlii. *Brandingul personal* despre care vorbește Ștefan Alexandrescu, într-un limbaj adaptat tendinței contemporane a comunicării, marcat de amprenta mediului virtual, nu îmi pare, în fond, altceva, decât o formă de încununare a „succesului la școală”, așa cum l-a cunoscut autorul, prin intermediul propriilor experiențe.

Odată ajuns la ultima pagină, cititorul, indiferent de generația căreia îi aparține, va converti, cel mai probabil, titlul volumului într-o interogație retorică asupra căreia va stăruie poate o vreme, încercând să formuleze retrospectiv răspunsuri subiective. Dacă le va găsi sau nu, depinde numai de el.

Un lucru este însă cert - cartea lui Ștefan Alexandrescu, *Ce (mai) înseamnă succesul la școală* oferă, dacă nu o serie de repere importante în drumul către cunoașterea de sine, atunci cel puțin un stimul puternic pentru curajul de a privi cu onestitate lumea din jur și felul în care ea își pune amprenta asupra devenirii personale a individului, pentru că, la urma urmei, raportul dintre sine și restul lumii este cel care ne dă cel mai adesea măsura succesului, în epoca în care trăim.